

EEN REUS ONDER DE KLAPPERTORREN.

In Nederlands Indië komen drie soorten klappertorren voor, namelijk: *Oryctes rhinoceros*, de algemeenste, verder *Oryctes trituberculatus*, die zeldzaam is en ten slotte *Oryctes centaurus*, over de verspreiding waarvan nog weinig bekend is.

De eerstgenoemde soort, die ieder wel eens gezien heeft, is de kleinste van de drie (fig 1). De Heer LEEFMANS vermeldt ¹⁾ als gemiddelde maten voor de mannetjes een lengte van 4 c.M. (uitersten 3,1 — 4,9 c.M.) en een breedte (over de schouders gemeten) van 1,8 c.M. (uitersten 1,4 — 2,2 c.M.). De wijfjes, gekenmerkt door een veel kortere hoorn, zijn iets kleiner; haar gemiddelde lengte bedraagt, 3,6 c.M. (uitersten 2,8 — 4,7 c.M.) en haar gemiddelde breedte 1,8 c.M. (uitersten 1,4 — 2,2 c.M.).

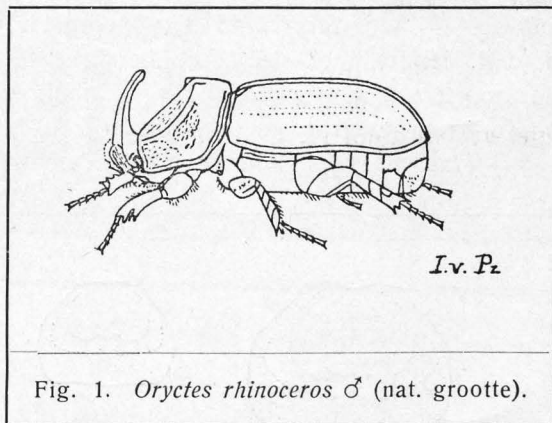

Fig. 1. *Oryctes rhinoceros* ♂ (nat. grootte).

De veel minder voorkomende *Oryctes trituberculatus* (fig 2) is belangrijk groter en door de relatief grotere breedte veel plomper van vorm. De Heer L. geeft op als gemiddelde afmetingen: lengte 5,5 c.M. en breedte 2,35 c.M., met uitersten van 5,1 — 6 c.M. voor de

lengte en 2,2 — 2,6 c.M. voor de breedte. Bij de door de Heer L. gemeten exemplaren waren de wijfjes van de laatste soort groter dan de mannetjes.

Men ziet uit het bovenstaande, dat *Oryctes trituberculatus* reeds dadelik door de grotere afmetingen van *O. rhinoceros* te onderscheiden is, daar de grootste exemplaren van de kleine soort toch nog altijd kleiner zijn dan de kleinste exemplaren van de grotere soort. Buitendien kan het aantal stompe tanden of tuberkels, waarvan de ingekorven rand van het halsschild (pronotum) voorzien is, meestal, doch niet altijd, als onderscheidingskenmerk dienen. Zoals de naam aanduidt, bezit *O. trituberculatus* gewoonlijk drie van zulke tanden, doch niet zelden slechts twee. Bij *O. rhinoceros* daarentegen vindt men er nooit meer dan twee. Deze verschillen zijn aangegeven in de schetstekening (fig. 3).

Terwijl *O. rhinoceros* een zeer groot verspreidingsgebied heeft, dat van Achter-Indië over de

Oost-Indische Archipel tot aan Samoa reikt, schijnt *O. trituberculatus* slechts lokaal voor te komen. De Heer L. noemt als hem bekende vindplaatsen van de grotere soort in Sumatra: Loeboek Sikaping, Fort van der Capellen, Ramoenia (Deli), Moeara Boenga (Djambi), de

¹⁾ Zie *Mededeelingen van het Instituut voor Plantenziekten*, No. 41, en *Bulletin* No. 17, waaruit ik de gegevens omtrent afmetingen en verspreiding geput heb, en waaruit ook de helft van fig. 3 is overgenomen.

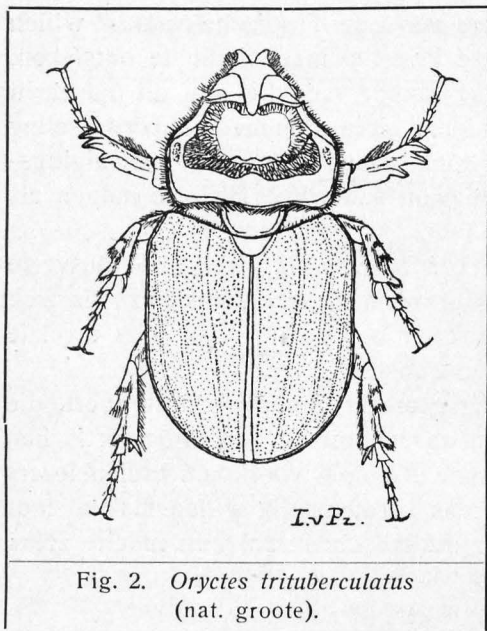

Fig. 2. *Oryctes trituberculatus* (nat. grootte).

Bataklanden (zonder nadere plaatsaanduiding) en waarschijnlijk ook Padang Sidempoean; in Java: Soekaboemi en de Djampang (Zuid-Preanger). Ten slotte zijn in de museum-kollektie te Buitenzorg nog enige exemplaren uit Noord-Borneo (zonder nadere plaats-aanduiding) aanwezig.

Aan deze gegevens kan ik nog een verdere vindplaats toevoegen. Ik ontving namelijk enige jaren geleden van de Heer HARMSSEN te Poeloe Lasia, een van de Vlakke Eilanden ten zuidoosten van Simaloer, een exemplaar van *O. trituberculatus*. Het is een mannetje van 6 c.M. lengte met een grootste breedte over de schouders gemeten van 3 c.M., terwijl de hoorn de respectabele lengte heeft van 2 c.M. Dit exemplaar is dus nog belangrijker breder dan het grootste door de Heer LEEFMANS gemeten.

Dat de verschillende tot heden bekende vindplaatsen van de grotere soort zo ver

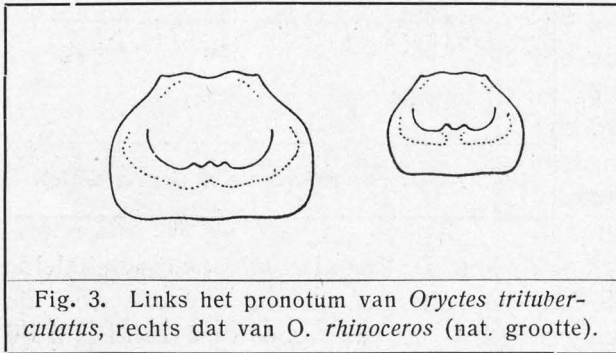

Fig. 3. Links het pronotum van *Oryctes trituberculatus*, rechts dat van *O. rhinoceros* (nat. grootte).

van elkaar liggen, is wellicht een gevolg van de weinige aandacht, die tot nu toe aan de verspreiding van dit insect geschonken is. Meestal toch zal men de dieren voor bijzonder grote exemplaren van de gewone soort aangezien hebben en is het niet onwaarschijnlijk, dat een nader onderzoek zal leren, dat *O. trituberculatus* veel gelijkmatiger over de Indische Archipel verspreid is, dan tot nu toe werd aangenomen. Ik zou daarom de lezers van „de Tropische Natuur” willen

uitnodigen, het hunne er toe bij te dragen, om in deze kwestie meer licht te ontsteken, door van hun eventuele vondsten van *O. trituberculatus* aan de redactie van dit tijdschrift kennis te geven. Ofschoon de reeds opgegeven onderscheidingskenmerken verwisseling met *O. rhinoceros* zo goed als uitsluiten, verdient het toch aanbeveling als overtuigingsstuk ook de kever zelf op te zenden. (Voorwerpen van Natuurlijke Historie mogen als „Monster zonder waarde” per post worden verzonden.)

De Heer L. oppert de veronderstelling, dat *O. trituberculatus* welke tot dusverre niet als schadelijk voor de klappercultuur in de literatuur vermeld werd, pas bezig is zich uit de wildernis naar de kultuurstreken te begeven. Ook ter beoordeling van deze kwestie zijn dus meer gegevens omtrent de verspreiding zeer gewenst.

Van *O. centaurus* heb ik hierboven geen gewag gemaakt, omdat ik deze soort, die slechts van Nieuw Guinee bekend is, niet uit eigen aanschouwing ken. Mogelijk is het, dat ze ook op andere eilanden in het oosten van onze Archipel voorkomt. Indien lezers van „de Tropische Natuur” in die streken zich ook eens verdienstelijk willen maken door het opzenden van klappertorren aan de redactie van dit tijdschrift, zal hun moeite zeker geapprecieerd worden.

Fort de Kock.

EDW. JACOBSON.

TER OVERNAME GEVRAAGD:

Tegen elk aannemelijk bod: K. HEYNE, „*De nuttige planten van Nederlandsch-Indië.*”, deel II, III en IV door A. LUYTJES, Houtvester te Pangkalan-Brandan, S. O. K.